

Täysistunto

Torstai 16.6.2016 klo 22.53—23.03

2. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kuntien ja kuntayhtymien eräiden oikeustoimien väliaikaisesta rajoittamisesta sosiaali- ja terveydenhuollossa

Hallituksen esitys HE 97/2016 vp

Valiokunnan mietintö StVM 12/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 2. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 12/2016 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

22.54 **Tuula Haatainen sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on varsin pikaisella aikataululla valiokunnassa käsitelty lakiehdotus. Reilu viikko sitten valiokuntaan lähetettiin esitys, jolla rajataan kuntien ja kuntayhtymien oikeutta tehdä merkittäviä investointeja sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalla. Lisäksi laajoihin ja pitkäaikaisiin yksityisen palvelun tuottajan kanssa tehtyihin sopimuksiin, eli käytännössä ulkoistamissopimuksiin, tulee sisällyttää irtisanomisehto. Lainsäädännön tarkoituksena on turvata hallituksen päättämän sote-uudistuksen myötä syntyvien itsehallintoalueiden toimintamahdollisuudet järjestää yhdenvertaiset palvelut mahdollisimman kustannusvaikuttavasti koko alueellaan.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta sai esityksestä perustuslakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan lausunnon. Perustuslakivaliokunta katsoi lausunnossaan, ettei ehdotettu sääntely määräaikaisena, hyväksyttävän päämäärän kannalta oikeasuhtaisena ja rajattuna kokonaisuutena muodostu kunnallisen itsehallinnon kannalta ongelmalliseksi. Sääntelyä ei pidetty ongelmallisena myöskään omaisuuden suojan näkökulmasta. Rajoitukset perustuvat lausunnon mukaan perusoikeuksien kannalta hyväksyttävään päämäärään, ja rajoitusten vähäisyys huomioon ottaen niitä voidaan pitää myös oikeasuhtaisina.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää esitettyjä rajoituksia sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistuksen tavoitteiden kannalta tarpeellisina ja puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muutettuna siten, että hallituksen esityksen tavoitteet voidaan saavuttaa mahdollisimman hyvin.

Valiokunta pitää tärkeänä, että ehdotetuilla rajoitussäännöksillä pyritään estämään vain sellaisia oikeustoimia, joiden voidaan katsoa olevan tulevien sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäjien toimintaa haittaavia ja joita ei ole välttämätöntä toteuttaa ennen tulevaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneuudistusta. Rajoitusten voimassaolon aikana on siten edelleen mahdollista tehdä sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistuksen kokonaisuuden kannalta tarkoituksenmukaisia oikeustoimia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 71/2016 vp

Arvoisa puhemies! Vähän tarkemmin säädettävien rajoitusten sisällöstä.

Lakiehdotuksen 4 §:n mukaan kunta tai kuntayhtymä ei saa tehdä sosiaali- ja terveydenhuollon rakennuksiin kohdistuvia investointeja koskevia sitoumuksia, jos niiden arvonlisäverottomat kokonaiskustannukset ylittävät 5 miljoonaa euroa. Ehdotetun 2 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriöllä on kuitenkin toimivalta myöntää poikkeuslupa tätä mittavampien investointisitoumusten tekemiselle. Poikkeuslupan myöntäminen edellyttää, että investointi on perusteltu palvelujen saatavuuden turvaamiseksi ja investointi on alueen palvelurakenteen kannalta tarpeellinen.

Kunnat ja kuntayhtymät toteuttavat pitkäaikaisia investointeja omien hankkeidensa lisäksi entistä enemmän erilaisilla leasing- ja vuokrausjärjestelyillä. Näiden sopimusten kesko on pitkä, koska niillä katetaan rakennusinvestointien kustannukset pitkällä aikavälillä. Sopimuksien kustannukset tulevat katettavaksi tulevaisuudessa osana toimintakustannuksia. Myös tällaisiin sopimuksiin liittyy samoja ongelmia kuin yllä kuvattuihin kuntien ja sairaanhoitopiirien suoraan omistukseen tuleviin rakennushankkeisiin. Valiokunta ehdottaa 4 §:n muuttamista siten, että näihin investointeihin on haettava poikkeuslupa, jos niiden arvo ylittää tuon 5 miljoonaa euroa.

Laajoihin ja pitkäaikaisiin yksityisen palvelun tuottajan kanssa tehtäviin ulkoistamis- sopimuksiin sekä pitkäaikaisiin rakennusten ja toimitilojen vuokra- tai muihin käyttöoikeus- sopimuksiin tulee sisällyttää irtisanomisehto, joka oikeuttaa uuden sote-palvelujen järjestäjän irtisanomaan sopimuksen vuoden 2019 aikana. Säännös koskee sopimuksia, jotka tehdään ehdotetun lain voimaantulon jälkeen ja jotka ovat voimassa vuoden 2018 jälkeen, sekä tätä aiemmin laadittuja sopimuksia, jos niitä olennaisilta osin kyseessä olevana ajanjaksona muutetaan.

Valiokunta katsoo, että irtisanomisehdolla on esitetyllä tavalla tarpeen turvata sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuussa olevien mahdollisuuksia organisoida toimintaa hallituksen linjaamalla tavalla. Mahdollisuudet järjestää palveluja integroidusti nykyistä laajemmilla alueilla ja asukkaiden kannalta yhdenvertaisella tavalla vaikeutuvat merkittävästi, jos vanhat sopimusvelvoitteet sote-uudistuksen ratkaisujen myötä siirtyisivät uusille järjestäjille.

Irtisanomisehto on esityksen mukaan sisällytettävä sellaisiin yksityisen palvelun tuottajan kanssa tehtäviin sopimuksiin, joiden ennakoitu vuotuinen arvo sopimuskauden aikana ylittäisi 50 prosenttia kyseisen kunnan tai kuntayhtymän järjestämisvastuulla olevan sosiaali- ja terveydenhuollon osalta viimeisimmän tilinpäätöksen mukaisista vuosittaisista käyttötalousmenoista, ja sopimus on voimassa vähintään 5 vuotta.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää tärkeänä, että lailla rajoitetaan myös sellaisia sopimusjärjestelyjä, joilla palveluja ostetaan samalta yksityiseltä palvelun tuottajalta usealla eri sopimuksella, joista yksikään ei yksin täytä mainittua 50:tä prosenttia. Sopimusten pilkkomisella voitaisiin välttyä irtisanomisehdon sisällyttämiseltä sopimukseen, ja valiokunta ehdottaakin, että lakiehdotukseen lisätään säännös, jonka perusteella kaikkiin saman tahon kanssa lain voimassaolon aikana tehtäviin sopimuksiin, joiden arvo yhteensä ylittää laissa mainitun rajan, on sisällytettävä irtisanomisehto.

Hallituksen esityksen mukaan ennen sopimuksen irtisanomista tulevan sote-palveluiden järjestämisvastuussa olevan olisi neuvoteltava sopimuskumppanin kanssa sekä saatava irtisanomiselle Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen puoltava lausunto. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ei pidä irtisanomisen tarkoituksenmukaisuuden arvioinnin kannalta THL:n lausuntoa tarpeellisena. Valiokunta katsoo, että järjestämisvastuussa olevalla taholla tulee

Pöytäkirjan asiakohta PTK 71/2016 vp

olla oikeus itsenäisesti päättää, pitääkö se lain voimassaoloaikana tehdyn palveluja tai kiinteistöjen käyttöä koskevan sopimuksen voimassa vai irtisanooko se sen. Valiokunta ehdottaa, että irtisanomismenettelyä yksinkertaistetaan siten, ettei tulevalla palvelujen järjestäjällä ole velvoitetta pyytää sopimuksen irtisanomisesta THL:n lausuntoa. Ainoana menettelyä koskevana vaatimuksena säilyy velvoite neuvotella sopijaosapuolen kanssa ennen sopimuksen irtisanomista.

Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että nyt ehdotettu sääntely, jolla rajoitetaan kuntien ja kuntayhtymien oikeutta tehdä oikeustoimia, on varsin poikkeuksellinen ja sen sujuva täytäntöönpano edellyttää, että ministeriö antaa kunnille ja kuntayhtymille selkeät ja kattavat soveltamisohjeet eri tilanteisiin. Hallintovaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota hallituksen esityksen kiireelliseen aikatauluun. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää kuitenkin ehdotetun lain tavoitteiden kannalta tärkeänä saattaa asian käsittely pikaisesti loppuun ja saada laki voimaan kiireellisellä aikataululla.

Perustuslakivaliokunta pitää lausunnossaan tärkeänä, että lakiehdotuksen vaikutuksia seurataan tarkoin ja mahdollisiin epäkohtiin puututaan viipymättä, jos laki tuottaa ongelmia perustuslain 6 ja 19 §:ssä turvattujen perusoikeuksien toteutumisen kannalta tai jos laki osoittautuu muutoin toimimattomaksi taikka jos sote-uudistuksen jatkovalmistelu antaa muutoin aihetta lain uudelleenarviointiin. Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy perustuslakivaliokunnan vaatimukseen. Tarkka seuranta on tarpeen erityisesti lainsäädännön poikkeuksellisuuden takia.

Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunta päätti asiasta yksimielisesti ja esittää lain hyväksymistä.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 97/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisälön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.